

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Ing. Ondřej Krčál, Ph.D.

The impact of improved housing on economic decision-making, well-being and perceptions: Evidence from a randomized-controlled trial

doc. PhDr. Lubomír Cingl, Ph.D.

Katedra ekonomie, Národohospodářská fakulta,
Vysoká škola ekonomická v Praze

Ing. Ondřej Krčál, Ph.D., předložil ve své habilitační práci originální výzkum kauzálních dopadů intervenčního opatření aktuálně diskutovaného na světové úrovni, a to konkrétně svěření obecního bytu do užívání rodinám původně bez domova. Bezdomovectví je stále nevyřešený problém rozvinutých i rozvíjejících se států, na který existuje hodně silných názorů, ale jen omezené množství „tvrdých“ důkazů. Ve své práci využívá jako hlavní zdroj externí variace známý experiment Housing First (HF), ve kterém bylo losem určeno 50 rodin, které získaly k pronájmu obecní byt, a dalších 100 rodin jako kontrolní skupina. Práce obsahuje tři studie, které zkoumají různé dopady získání bytu, a přináší tak ony zmíněné velice potřebné „tvrdé“ důkazy.

Autor prokázal hlubokou znalost literatury a jejího momentálního vývoje. Například třetí studie, která se zabývá efektem experimentu na kontrolní skupinu, byla zatím v literatuře až na několik výjimečných případů v podstatě ignorována, a tento typ experimentů (RCTs) byl i kvůli tomu vnímán jako kontroverzní nástroj. Výsledky všech tří studií jsou podle mého názoru velmi kvalitní a obsahují velkou míru vědecké přidané hodnoty, kterou by autor měl v textu trochu více zdůraznit. Oceňuji, že se autor nerozhodl data analyzovat tak dlouho, až by ukázaly nějaký signifikantní výsledek, a přímočaře ukazuje hlavní i když nesignifikantní výsledky.

V první studii autor zkoumá dopad opatření na změnu v rizikových a mezičasových preferencích a pozornosti. Používá již publikovaných metod, tedy tzv. multiple-price list (MPL) pro měření rizikových a časových preferencí, a test pozornosti d2. Autor nenachází efekt experimentu HF ani v jedné z měřených veličin. Pokud autor nenašel rozdíl v preferencích a pozornosti v klidovém stavu, bylo by zajímavé zkusit se podívat na pozornost v rozrušeném stavu, ať již pokud testování proběhlo po náročném dni v práci (otázka na okamžitou únavu) nebo pokud by se použila intervence jako u Mani et al. (2013). Možná nové ubytování zlepšilo schopnosti rodin reagovat/soustředit se pod tlakem a ne pouze v klidu.

Ve druhé studii měří autor stigma lidí bez domova, konkrétně očekávání majoritní společnosti ohledně schopností lidí bez domova soustředit se a jejich důvěryhodnost. Studie kombinuje dva experimenty se studenty a chytrý design dovoluje odhalit i mechanismy efektu. Velmi zajímavý je výsledek, že studenti čekají nižší důvěryhodnost u lidí z horších ubytovacích podmínek, ale ne s historií horšího ubytování, což podle autora ukazuje na vyšší nouzi těchto rodin. Naopak pozornost studenti očekávají závislou na historii kvality ubytování, ale ne na současnou kvalitu. Studenti tak asi čekají, že nižší pozornost je jedním ze znaků důvodů, proč se lidé dostanou na ubytovnu. Ke zvýšení externí validity by bylo zajímavé doplnit data z experimentu s reálnými zážitky rodin, a to jestli subjektivně 1) se lépe soustředí a dokáží

dělat lepší rozhodnutí, 2) vidí nějakou změnu v tom, jak s nimi nakládají ostatní lidé, například při ucházení se o zaměstnání.

Ve třetí studii se zabývá často opomíjenou kontrolní skupinou, a to jestli jim jejich neštěstí při výběru v experimentu přineslo nějaké negativní účinky na spokojenost se životem a pro-sociální preference. Výsledky ukazují nulový efekt na kontrolní skupinu. Pro negativní efekt na spokojenost se životem díky experimentu HF je podle mě potřeba, aby byli účastníci z kontrolní skupiny výrazně vystaveni informaci o intervenci manipulované skupiny. Pokud žijí v jiné lokalitě a/nebo nikoho z manipulované skupiny neznají, efekt na spokojenost a ostatní veličiny mohl být krátkodobý, ale poté se mohli se situací srovnat a 1 rok po stěhování už na tento fakt mohli dobře zapomenout. Na druhou stranu, pokud by měli podobně jako v experimentu v Keni (Haushofer et al., 2015/2019) před očima každý den, efekt bych očekával spíše.

Struktura práce je celkem standardní. Oceňuji, že autor podal velmi kvalitní úvod do problematiky, kde vychází ze současného stavu světového výzkumu daných témat, a v hlavní části se zabývá novými, doposud pouze zřídka zkoumanými efekty zlepšení životní úrovně na aspekty života důležité pro ekonomické chování a cyklus chudoby. Formální úpravu má práce na úrovni vědeckých článků a nelze jí v zásadě nic vytknout, jen drobnosti. Text je napsaný dobrou angličtinou a příjemně se čte; maximálně by šlo vytknout, že úvody jednotlivých studií částečně opakují informace z úvodu celé práce. Oceňuji závěrečné sekce diskutující omezení a hospodářsko-politická doporučení.

V práci je na první pohled naprosto výjimečná metodologie, konkrétně využívání efektů unikátního velkého a drahého (a politicky kontroverzního) experimentu HF a kombinování s elicitací důležitých aspektů lidského chování pomocí ekonomických experimentů. Experimenty typu HF jsou na celém světě stále ještě vzácné a veškeré informace, které pomohou získat, nesou zásadní důležitost pro informovaná rozhodnutí při tvorbě politik zaměřených na boj s chudobou a bezdomovectvím. Je pravda, že dané nastavení počtu pozorování dovolilo jen identifikaci středního efektu ($d=0,47$). Experiment měl ale oproti podobným projektům velký efekt na životní spokojenost účastníků (0,8 SD), mohl by tedy určitě vyvolat podobně velký efekt i na některý z aspektů sledovaných autorem. Obecně řečeno, důležitost autorových zjištění by rozhodně neměla být snižována tím, že v jím měřených dimenzích většinou přišel na statisticky nevýznamné efekty.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Co byl původní záměr experimentu Housing first? Na jakých veličinách by šel změřit? Lze projekt zhodnotit jako úspěšný? Jak k jeho hodnocení přispěly Vaše výsledky?

Jaký byl počet rodin, které si dlouhodobě neudržely městské byty či které se naopak dokázaly přestěhovat do standardního bytu?

Byly studie pre-registrovány? Bral jste v úvahu při určování síly statistického testu a obecně při analýze vícenásobné testy hypotéz / braly to v úvahu související studie v literatuře?

Externí validita: máte kromě experimentálních měření nějaké další proměnné vázající se k měřeným dimenzím, které by podpořily Vaše závěry – zvláště ve studiích 1 a 2? Například administrativní nebo dotazníková data.

Studie 1: kontroloval jste porozumění účastníků? Z instrukcí i faktu, že jste neměl v odpovědích vícenásobnou změnu preferencí usuzuji, že velkou roli odehráli tazatelé. Jak si můžete být jistý, že tazatelé nenaváděli účastníky k určitým jimi preferovaným odpovědím, pokud se šlo v MPL řádek po řádku?

Studie 2: V závěru diskutujete důvody, proč studenti i přes rozdíly v očekávaných vrácených částkách posílají v průměru stejně v prvním kroku hry na důvěru jako větší náklonnost (altruismus), která kompenzuje očekávanou ztrátu investice. Proč jste nezapojili v designu i hru na diktátora, která by tento mechanismus dokázala oddělit? Ve studii se zaměřujete jen na jednání studentů.

Jde se podívat na rozhodnutí rodin, aby se zjistilo, zda byla očekávání studentů přesná?

Je významná část rodin zapojených do HF (či lidí bez domova v Brně obecně) romského původu? Pokud ano, mohlo to být očekáváno studenty a mohlo to nějak ovlivnit výsledky?

Studie 3: Myslíte, že by šlo a mělo smysl ve Vašem případě u kontrolní skupiny nějak změřit intenzitu vystavení treatmentu druhé skupiny, například na základě geografické vzdálenosti od nejbližší rodiny?

Závěr

Habilitační práce Ing. Ondřeje Krčála, Ph.D., The impact of improved housing on economic decision-making, well-being and perceptions: Evidence from a randomized-controlled trial **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Ekonomie.

V Kolíně dne 6.9.2020

